

↑ Tällaiset vanhat järeät lahopuut pitäisi pystyä kiertämään kaikkien metsätaloustoimien, myös energiapuun korjuun yhteydessä. Jos runko hajoaa, sen luonnonsuojelullinen arvo vähenee huomattavasti koska monille uhanalaisille lajeille juuri suurten runkojen viileänä ja kosteana pysyvät sisäosat ovat tärkeitä elinympäristöjä.

Energiapuun korjuun vaikutukset lahopuulla elävään lajistoon

Luonnon monimuotoisuuden eli elonkirjon turvaaminen on nykyisin kiinteä osa metsäalan toimintaa. Energiapuun korjuun kohdalla metsänomistaja tai korjuuyritys voi halutessaan tehdä useita luontoarvoja edistäviä valintoja.

■ Panu Halme

Luonnon monimuotoisuuden väheneminen eli niin sanottu luontokato on ilmastomuutoksen ohella suurin ihmiskunnan käsissä oleva kriisi. Molemmat kriisit tulevat pahenemaan lähivuosikymmeninä niin voimakkaiksi, että niiden ratkaiseminen on huomioitava kaikessa ihmiskunnan toiminnassa.

Ongelmia voidaan välttää

Energiapuun korjuu on esimerkki sellaisesta toiminnasta, joka esittää vuoroin ratkaisuna, vuoroin ongelmana, kun ilmastokriisistä ja luontokadosta puhutaan. Ilmastomuutoksen torjuntamielessä kyse on lähinnä aikaskaaloista, en ota siihen tässä kantaa. Luontokadon osalta energiapuun korjuu on

sen sijaan lähtökohtaisesti haasteellista, mutta oikein toteutettuna ongelmia voidaan pääosin välttää. Energiapuun korjuun aiheuttamaa haittaa metsälajistolle voidaan vähentää muutamilla melko yksinkertaisilla tavoilla.

Pienikokoisesta lahoppuusta ei pulaa

Energiapuun korjuuta suunniteltaessa on ensisijaisen tärkeää ymmärtää lahoppuun moninaisuus ja se, että kaiken lahoppuun merkitys lajistolle ei ole samanlaista. Korjuu kohdistuu tyypillisesti kuusen oksiin ja latvuksiin, eli pienikokoiseen, hakkuussa syntyneeseen lahoppuuhun. Tällaisesta lahoppuusta ei talousmetsämaisemassa ole pulaa, eikä uhanalainen lajisto juuri koskaan pysty elämään sellaisella. Sama koskee pienikokoista hakkuissa syntynyttä lehtipuu- ja mäntylahoppuutakin. Jos korjuu pystytään kohdistamaan pääosin tällaiseen puuhun, voidaan tutkimuksiin perustuen sanoa, että lajistovaikutus jää maisematasolla hyvin vähäiseksi.

Järeää lahoppuuta ei pidä vaurioittaa

Samaan aikaan talousmetsämaisemassa on lajiston näkökulmasta huutava pula järeästä lahoppuusta, erityisesti sellaisesta, joka on elänyt vanhaksi ja kuollut hitaasti esimerkiksi lahottajasiementen työn seurauksena. Männynkäävän lahottama mänty, haavankäävän ontoksi syövä haapa tai vaikkapa pihkakäävän tappama kuusi ovat lahoppuuna monin tavoin erilaisia kuin pienikokoinen hakkuutahde, tai terveenä kaadetun puun kanto. Järeä luontaisesti kuollut lahoppu on talousmetsissä vähissä ja jokainen runko on lajiston kannalta arvokas. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kaikki metsässä tehtävä konetyö vaurioittaa tätä arvokasta vanhaa lahoppuuta. Joskus sitä korjataan ihan vahingossa, joskus tarkoituksella ja aina sitä murskautuu jonkun verran koneiden renkaiden alle.

Säästöpuuryhmät lahoppukeskittymien yhteydessä

Energiapuun korjuun lajistovaikutusten minimoimiseksi olisikin ensiarvoisen tärkeää kehittää sellaisia keinoja, joiden avulla vanhan lahoppuun vaurioituminen ja korjuu voitaisiin minimoida. Runsalahoppuustoissa kohteessa konetyö aiheuttaa erityisen paljon vanhan lahoppuun vaurioitumista, joten helppo keino olisi jättää energiapuun korjaamatta sellaisissa hakkuukohteissa joissa on erityisen paljon vanhaa lahoppuuta. Tämä nousi esille tärkeänä keinona tutkimuksessam-

↑ Lahoppuun säästymistä voi edistää myös sijoittamalla säästöpuuryhmiä lahoppukeskittymien ympärille.

me, jossa selvitimme miten energiapuun korjuu vaikuttaa metsälajiston tilaan tulevien vuosikymmenien aikana. Laajempi korjuun kohdentaminen on tietysti mahdollista lähinnä suurmetsänomistajille, mutta jo muutamien kymmenien hehtaarien sisällä voi tehdä joitakin linjauksia siitä, esimerkiksi jättää runsalahoppuustoisimmilta kuvioilta energiapuun korjaamatta. Vanhan lahoppuun säästymistä voi edistää myös sijoittamalla säästöpuuryhmiä lahoppukeskittymien ympärille ja ohjaamalla ajoreitit niin, että lahoppukeskittymät kierretään.

Liikaa lahoppuuta energiapuupinoissa

Monet metsäteollisuuden toimijat ovat julkisesti sitoutuneet vanhan lahoppuun korjaamisesta luopumiseen. Silti toistuvasti tulee edelleen vastaan tilanteita, joissa energiapuupinoon on kerätty myös vanhaa järeää lahoppuuta. Pahimmillaan energiapuuksi on kaadettu vanhoja mäntykeloja, jotka ovat uhanalaisen lajiston kannalta tärkein ja vaikeimmin korvattava resurssi, koska niiden kehittymiseen männynkäävistä kestää jopa satoja vuosia. Tästä käytännöstä pois pääseminen on ratkaisevin askel siinä, voiko energiapuuta sanoa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta kestäväksi raaka-aineeksi. Alan yritysten pitäisi yksiselitteisesti kieltäytyä ostamasta pinoja, joissa on mukana vanhaa järeää lahoppuuta. Olisi myös hyvä koulutuksellinen tavoite saada aikaan sellainen tilanne, jossa vanhan järeän lahoppuun täysimääräinen säästäminen olisi koneenkuljettajalle kunnia-asia ja että säästäminen tehtäisiin metsänomistajan tahdosta riippumatta.

Vanha lahoppu on arvokkain Ilmastomuutoksen Suomessa yllä kirjoitettua haastaa tilanteet, joissa lahoppuuta on syntynyt metsään runsaasti metsätuhojen, esimerkiksi kirjanpajan massasiintymien seurauksena. Tällaisissa tilanteissa metsänomistajan täytyy tietysti toimia metsätuho- lain mukaisesti ja tällaisen lahoppuun korjaaminen energiapuuksi on kannattavaa. Tällaisen lahoppuun erottaminen niin sanotusta vanhasta lahoppuusta onkin tärkeää ja koulutusta erilaisen lahoppuun tunnistamiseksi pitää lisätä.

Kohteet ja keruutavat ratkaisevat Energiapuun korjuu ei siis ole metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta ongelmatonta vaan keruukohteiden ja keruutapojen valintaan pitää keskittyä. Oikein tehtynä energiapuun on kuitenkin metsälajiston kannalta pääosin ongelmaton raaka-aine ja tästä näkökulmasta katsoen metsien käytön kestävyttä koskevan keskustelun pitäisikin pääosin kohdistua hakkuumääriin, luonnonhoitotapoihin ja metsiensuojeluun sen sijaan että pohdittaisiin sitä, voiko jo hakatusta kohteesta kerätä energiapuuta. ■

Kirjoittaja työskentelee luonnon-suojelubiologian ja luonnonvarojen kestävä käytön yliopistonlehtorina Jyväskylän yliopiston resurs-siviisausyhteisössä.

↑ Pieniläpimittaisessa lahoppuussa uhanalainen lahoppulajisto ei pärjää.